VÁRVÖLGY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

MEGBÍZÓ	Várvölgy Község Önkormányzata Barcza Balázs – polgármester
TERVEZŐ	Bálizs Andrej – főépítész
MUNKATÁRSAK	Óvári Miklós – botanikus, építész Szabó Márton – szerkesztő

TARTALOM

BEVEZETŐ 3

1. VÁRVÖLGY BEMUTATÁSA 4
    - ÁLTALÁNOS ADATOK 4
    - TELEPÜLÉSTÖRTÉNET 4
2. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG 9
    - VÉDELEM ALATT ÁLLÓ MŰEMLÉKEK 9
3. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK 12
    - ÓFALU 14
    - ÚJFALU 14
    - KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK 15
4. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 16
    - ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ 16
    - ÓFALU 18
    - ÚJFALU 19
    - KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK 20
    - KÖZTERÜLETEK 21
5. TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG 22
6. JÓ PÉLDÁK ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK 37

BEVEZETŐ

A Településképi Arculati Kézikönyvek készítésének célja településeink egyedi arculatainak, karakterjegyeinek megismerése.

Várvölgy arculati kézikönyve a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényben megfogalmazott, a községre jellemző sajátos építészeti jellemzők dokumentálását tartalmazza annak érdekében, hogy rögzítse a község épített környezetének napjainkban létező arculatát. A dokumentumnak célja, hogy a település épített környezetéből kiemelje a jellemző építési módokat, építészeti tömegképzést, anyaghasználatot és a községre jellemző egyedi elemeket, kiemelje és megfogalmazza az értékeket. A vizsgálat, valamint a dokumentum lakossági ismertetésének, egyeztetésének és elfogadásának eredményeként az önkormányzat tudatosítani kívánja ezen értékek, a település saját arculatának mibenlétét és fontosságát, melynek következtében az értékekhez történő igazodás szabályai felállíthatók és megkövetelhetők. Az útmutató és a hozzátartozó rendelet eszköz arra, hogy a településkép a jövőben is egységes maradjon, a lakóépületek illeszkedjenek a meglévő épületekhez. Ezeknek a segítségével az épülő lakóházak is könnyebben tervezhetővé válnak. Az új épületek létrehozása mellett prioritás a hagyományos településrészek megőrzése, vagyis az egyedi anyag- és színhasználat, homlokzatkialakítás és az épületek utca- és településképi megjelenésének megóvása.

A kézikönyvet a település minden lakosa alakíthatja, formálhatja. Belekerülhetnek újabb és újabb szép részletek, példák, épületek és táji elemek egyaránt. Minden, ami körülöttünk van a mi alkotásunk szerint változhat, a közvetlen környezetünktől kezdve a település egészéig.

VÁRVÖLGY BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS ADATOK

LOKÁCIÓ - Várvölgy község a Keszthelytől mintegy 15 kilométerre található, északkeleti irányban, a Keszthelyi-hegységben. Közúton a 84. számú főút felől Lesencetomajnál letérve, valamint Keszthely felől, illetve Zalaszántó irányából érhető el. Várvölgy területe 2504 hektár (= 25 km2), GPS koordinátái: 46.8685, 17.2982.

NÉPESSÉG - Várvölgy hivatalosan becsült népessége 1 074 fő 2017. évben, ami Magyarország népességének 0.01%-a (Zala megyének 0.39%-a). Népsűrűsége 43 fő/km2. Lakások száma 451, népességet figyelembe véve, ez 2.4 fő/lakás.

KÖZLEKEDÉS - Autóbuszjáratok Keszthelyről és Tapolcáról érintik a községet. Vasútvonala nincs, a közelebbi nagyobb vasútállomás Keszthelyen és Tapolcán található.

TURIZMUS - A község ideális célpont, illetve kiinduló állomást jelent a természet szépségeit, s a nyugalmat kedvelő turistáknak. Rövid túrákkal elérhető a Rezi-vár, valamint Tátika vára a védett ősbükkössel, a Zalaszántó felett magasodó Buddhista szentély (Sztúpa), s a nagyrészt természetvédelmi területnek (1997 szeptemberétől a Balatoni Nemzeti Park részének) számító Keszthelyi-hegység számos más pontja.
A közelben található Hévíz és a Balaton miatt már ma is sokan vásárolnak itt üdülőtelket, falusi házat, köztük számos külföldi állampolgár is.

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

A jelenlegi község 1943-ban alakult, Alsózsid és Felsőzsid összevonásával, kezdetben Bakonyzsid néven, s később vette fel a Várvölgy nevet. Nevét igazolja csodálatos fekvése. A Nagy-Réti (Zsidi) patak völgyében, annak felső végződésénél, a Zsidi-medencében található a hegyekkel körülvett község, a Nagylázhegy nyugati lábánál, mintegy 213-266 méter tengerszint feletti magasságban. A völgyet valaha két vár is vigyázta. A községtől nyugatra a Rezi várának romjai. Észak-északnyugati irányban a vulkanikus Tátika hegyen a hasonló nevű vár romjai találhatók. A völgyben északnyugatnak vezető újonnan épített műúton Zalaszántó községébe juthatunk. Nyugat felé indulva, a Lesencetomaji úton, a faluból kiérve a szőlőhegyek között pazar panorámában lehet részünk. A Keszthelyi-hegység hegyei közül tekintünk a Balatonra és a Tapolcai-medence három millió évnél idősebb bazalt tanúhegyeire.

A falu hosszú múltra tekinthet vissza. Szórványos leletek tanúskodnak az őskori ember megtelepüléséről. A bronzkor végén vaskor elején itt élt urnasíros temetkezésű népeknek tulajdonítják azt az értékes aranyleletet, melyet a Nagylázhegyen 1926-ban találtak, a terület kiemelten védett régészeti lelőhely. A község első említése 1121-ből ismert, az almádi monostor alapító leveléből. Ekkor a község már hosszabb ideje lakott volt. Neve (Zsid), feltehetően személynévből eredt. A falunak XIII. században földvára volt. A tatárjárás után,

1244-ben IV. Béla a várat johannitáknak adományozta. A falu ekkor a zalai várnépeké volt, míg 1333-ban a Rezi várhoz tartozott. 1427-ben Zsigmond király ajándékozta a Gersei Pethő családnak, akik később a környék egyik legfontosabb birtokosai lettek. Zsid határának egy részét a XV. század második felétől a győri káptalan birtokolta. A Gersei Pethő család birtoka volt a terület nagyobbik része, s itt már a XVI. századba önálló falut alapítottak, s a település megkülönböztetése érdekében kapta ez a rész a Felsőzsid nevet. A felmérések, s más források a századok során ennek ellenére többnyire együttesen említik a két települést. A XVI. században építették templomát, mely ma is áll, igaz a múlt századi átalakítások miatt eredeti formáját nagyobb részt elvesztette. Manapság is használt harangját 1524-ben öntötték, így Magyarország legrégebbi, működő harangjának számít.
A török korban a községet egyaránt pusztították a különböző nemzetiségű hadak. 1545-ben Enyingi Török Bálint emberei raboltak a faluban. Felsőzsid marháit 1552-ben a Gersei Pethő család hajtotta el. A környékbeli településekkel együtt 1553-ban hódoltak be a töröknek. Ennek ellenére a törökök egy 1555 évi rovásadó összeírás után a völgy többi falujához hasonlóan a két Zsidet is felégették, 1557-ben pedig a Rezi vár várnagya vitette el erőszakkal a faluból 12 szekér szénát. 1567-ben, majd 1572-ben ismét török pusztította el a falut. A falu rendkívül szegény volt, de ettől az időtől kezdve majdnem egy évszázadon át menekült a pusztítástól, 1657-ben dúlja fel ismét a török. A század végére a terület nagy része puszta volt. A településről származott a nemes Sidy család, amelynek a legjelentősebb tagja Sidy Mihály (†1711), az egervári várkastély vicekapitánya, majd zalai főszolgabíró volt.

A XVIII. század elején a szőlők és a határ megműveletlenül maradtak. Ráadásul az 1711 évi pestisjárvány Zsidet sem kerülte el. 35 gazda halt meg a betegségben. Ekkorra már több család is birtokolt itt területet. A XVII. Század közepétől a Bakács, az Esterházy, a Babocsai és más családok, valamint a helyi plébános is birtokosok lettek. A XVIII. században, 1740-ben a Festetics család hercegi ága a zsidi birtokok felvásárlásával bővítette keszthelyi uradalmát.

A Mária Terézia által elrendelt, s 1767 évben megkezdett, az úrbérek rendezését szolgáló felmérés tudósít a község akkori úrbéri birtokviszonyairól. Alsózsiden ekkor Festetics Kristóf volt a földbirtokos, jobbágyai örökös státuszúak, magyar nemzetiségűek. 25 telkes jobbágy és 20 házas zsellér élt az összesen 666 hold úrbéres területen, melyből a jobbágyoké 650 hold volt, s 16 hold maradt a zselléreknek. Felsőzsiden, a győri káptalan 295 hold úrbéres földjén 47 jobbágy és 45 zsellér élt. Felsőzsid jobbágyi lényegesen kisebb tel-

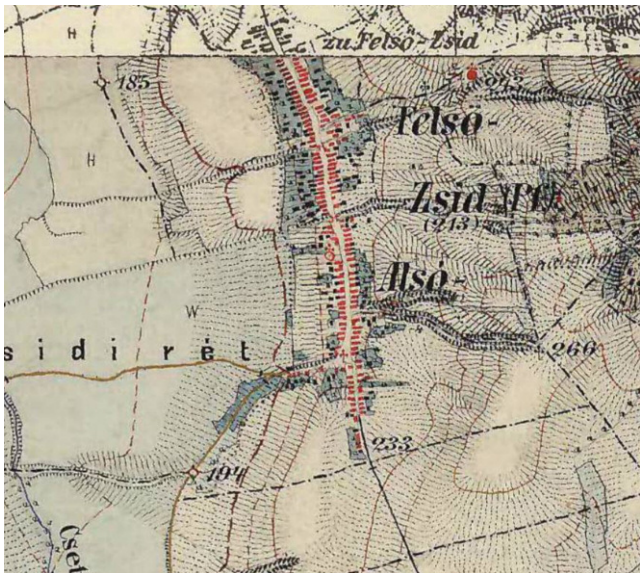

ken voltak kénytelenek gazdálkodni, mint az alsózsidiek. Felsőzsiden ekkor 0,19 rész jobbágytelek volt az átlagos telekméret, míg Alsózsiden 0,88 telek. 1785 évi II. József féle népszámlálás alkalmával 447 lakost írtak össze. 1805-ben 562 személy lakik a faluban. Ebből 3 nemesek szolgája, 33 paraszt, 79 zsellér és lakó, 170 fiúgyermek, 277 nő. A zsellérek fő megélhetési formája a szőlőművelés, mely a faluban fontos ágazat századokon át. Az 1771 évi tanügyi összeírás megemlíti, hogy a községnek régóta van tanítója. Ebben az évben 16 tanuló volt a községben, kiknek tanulmányai az írásra, olvasásra, a latin nyelv alapelemeire, s aritmetikára terjedtek ki. A XVIII. században épült Felsőzsid temploma, a ma is megtekinthető barokk temetőkápolna. Az 1848-as forradalom és szabadságharc emlékét őrzi a Kisfaludy utca. Kisfaludy Sándor ekkor itt állomásozott huszárcsapataival. A XIX. században lakóinak száma jelentősen megnövekszik. 1859-ben a két község lakóit, 1830 főt még együtt írták össze, 1910-ben Alsózsiden 850 fő, míg Felsőzsiden 1148 fő élt. A század folyamán már mind Alsó- és Felsőzsiden a Festetics hercegi család a legnagyobb birtokos. Az I. világháború utáni Nagyatádi féle földreform keretében 105 kh földet osztottak ki 165 igénylő között. 1935-ben a kisbirtok az uralkodó mindkét faluban. Alsózsiden 5 kh alatt birtokolt földet 315 gazdaság; 5 és 50 kh között 58; 50 és 100 kh között, 100- és 500, valamint 500 és 1000 kh között 1-1 birtokos gazdálkodott. A legnagyobb gazdaság; 5 és 50 kh között 50; 100 és 500 kh valamint 500 és 1000 kh között 1-1 birtok szerepelt. A legnagyobb itt is a Festetics birtok, 780 kh-as területével.

A két falu ekkor közösen üzemeltetett felekezeti iskolát, három tanteremmel, Alsózsiden kocsma, Felsőzsiden bolt üzemelt. 1943 és 47 között működött mindkét községben Hangya Szövetkezet és Tejszövetkezet. Alsózsiden ekkor öt iparos, míg Felsőzsiden tizenhárom iparos, köztük két molnár dolgozott. Az I. világháború után levente-, meg KALÁSZ (Katolikus Leány Szövetség), s 1942-ben KALOT (Katolikus Legényegylet). Alsózsid és Felsőzsid 1943-ban egyesült, Bakonyzsid néven majd felvette a Várvölgy nevet. A községek együttes lélekszáma történelmünk során a második világháborút megelőző évtizedekben, az 1930. évi felméréskor volt a legmagasabb, Alsózsiden 955 fő, Felsőzsiden 1281 fő lakott, összesen 2236 lakos. Később már csök-

ken a község népessége, 1949-ben 2081 fő, míg 1990-ben már csak 1159 lakos él a faluban. 1950-ben a keszthelyi járással együtt Veszprém megyéhez csatolták, ahonnan 1979-ben tért vissza Zalához. 1966-tól székhelyközség lett, a községi közös tanácshoz Vállus tartozott. Termelőszövetkezete 1959-ben alakult. 1965-ben taglétszáma 441 fő, összterülete 3109 kh, szarvasmarha állománya 285 db.

1990-ben községi önkormányzat alakult Várvölgyön és Válluson is. 15 másik községgel közösen hozták létre a Tátika-Rezi Kistérségi Társulást a területfejlesztési, környezetvédelmi problémák megoldására, s az idegenforgalmi szempontból kedvező helyzetben lévő községek turizmusának fejlesztésére.

A községben ma általános iskola 130 tanulóval, óvoda, művelődési ház, könyvtár, orvosi rendelő működik. Kulturális élete aktív, több amatőr csoport működik a művelődési házban. A biztonság rendkívül fontos követelmény egy olyan községnél, mely megélhetését részben az idegenforgalomból kívánja biztosítani. A sportéletet a Várvölgyi Sportegyesület reprezentálja. A község sportpályája öltözővel 1970-ben épült.

Az infrastrukturális beruházások folyamatban vannak. 1995-ben készült el a Zalaszántóval közösen épített szennyvíztisztító telep. A gáz bevezetése még nem történt meg. A község gazdasági életében fontos szerepet játszik az erdőszövetkezet. Több egyéni gazdálkodó tart szarvasmarhát, s két mezőgazdasági bt. alakult. Létesült húsfeldolgozó üzem, kefir gyártó üzem, pékség, melyek termékeiket a környező településekre és Keszthelyre szállítják. A községben működik a német tulajdonú Bazalt Középkő Kőbánya Kft. Az idegenforgalmi lehetőségeket használja ki a község panzióval együtt működő lovardája.

A falu védőszentje szent Domonkos, neki szentelték az alsózsidi templomot és róla nevezték el az út kanyarulatában álló vendéglőt is. Ennek nyugati homlokzatán Orr Lajos helybéli szobrászművész a leendő szent anyjának álmában látott attribútumokat örökítette meg; az épület falait a szent életére utaló vakolatdíszek ékesítik.

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

A műemlékek védelmével kapcsolatos jogszabályok változásával módosult a műemléki környezet kijelölésével és a műemléki környezetre vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatos szabályozás is. A műemlékek környezete a korábbi általános szabály szerinti lehatárolás helyett nyilvántartásban meghatározott, melyet az arculati kézikönyv elkészítéséhez a Miniszterelnökség örökségvédelemmel megbízott szerve adatszolgáltatásként megküldött a Település számára.

VÉDELEM ALATT ÁLLÓ MŰEMLÉKEK

Alsózsidi Szent Domonkos római katolikus templom Várvölgy római katolikus műemlék temploma a falu Alsózsidnek nevezett részén áll, ezért a Szent Domonkosnak szentelt kegyhelyet többnyire csak „alsózsidi templomnak" nevezik. Várvölgy Szent Domonkos tiszteletére szentelt templomát eredetileg a 14. század elején - első írásos emléke 1333-ból maradt fenn -, Károly Róbert uralkodása idején építették gótikus stílusban, de a török időkben részben elpusztult. A megmaradt torony és szentély közé a 18. században építettek egy hajót, majd 1899-ben Radics Ákos tervei alapján neogótikus stílusban az egész épületet újjáépítették. A 18. századi hajót kibővítették és keresztházzal egészítették ki; ekkor készült a sekrestye, az oldalkápolna és a szentélyfej is. A szabadon álló, kereszthajós templom szentélye poligonálisan záródik. Az épület a középkori szokásoknak megfelelően keletelt, ezért a szentély néz az utca felé, bejárata az ellentétes oldalon nyílik. Egyetlen tornya a nyugati (fő) homlokzata előtt áll; homlokzatait támpillérek erősítik. A hosszhajót és a szentélyt kontyolt nyeregtető, a keresztházat nyeregtető fedi. A szentély mindkét oldalához poligonálisan záródó kápolna és sekrestye kapcsolódik. A hajó és a szentély födéme bordás keresztboltozat. A karzatot a hajó bejárati oldalán (nyugaton) alakították ki. A szentély északi falán gótikus, szamárhátíves szentségház látható, a déli oldalon historizáló kettős ülőfülke. Berendezését 1889-ben tiroli mesterek készítet-

ték. Orgonáját 1901-ben építették a Rieger testvérek. Manapság is használt harangját (63 cm) 1524-ben öntötték, így Magyarország második legöregebb, gótikus működő harangja. A három harang közül (No.1: 86,6 cm 1969, No.2: 63 cm 1524, No.3: 55,5 cm 1924) a két kisebb harang között negyed hang távolság van. A harangon található felírat így szól: Christus rex venit in pace deus homofactus est (Jézus király eljön békében, Isten emberré lett) Alatta az évszám 152 IIII (1524). Második világháborús lengyel menekültek helyeztek el Alsózsiden 1941 és 1944 között. A lengyelek közismert vallásossága Várvölgyön is megmutatkozott. Szombat esténként gyűltek össze a templomban, amikor egyedül lehettek az öreg falak között. Ottlétük emlékét őrzi a templomnak ajándékozott szép fali csengő, alatta a 11 cm x 8,5 cm-es réztábla, melyen a következő vésés áll: OFIARA OD UCHODZCÓW POLSKICH KTÓRZY W TYM DOMU BOśYM ZANOSILI MODŁY O WOLNOŚĆ OJCZYZNY ALSOZSID 24. XII. 1942. (Magyar fordítása: A lengyel menekültek ajándéka, kik Isten eme házában imádkoztak hazájuk szabadságáért. Alsózsid, 1942. XII. 24.) Az épület utolsó felújítása 1992-ben volt.

A XVIII. században épült Felsőzsid temploma, a ma is megtekinthető barokk temetőkápolna. A temetőben, szabadon álló, keletelt, egyhajós, félköríves szentélyzáródású, nyugati homlokzati tornyos kápolna, a szentély felől kontyolt nyeregtetővel, szentély északi oldalához csatlakozó nagyméretű sekrestyével. Csehsüveg boltozatos hajó, negyedgömb boltozatú szentély, a hajó bejárati oldalán karzat található. Falképek: a szentélyben oltár-architektúra. Berendezés: jellemzően 18. század. A kápolna előtt termetes oszlopfőn egy szobor pihen, amely alig látszódik a ránőtt hatalmas hársfa lombozatától. A hársfa maga is évszázados örökség.

A fenn említett épületek védett műemléki környezetben vannak. Megemlítendő a Település Kis-Láz-hegyi kiemelten védett régészeti lelőhelye is.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

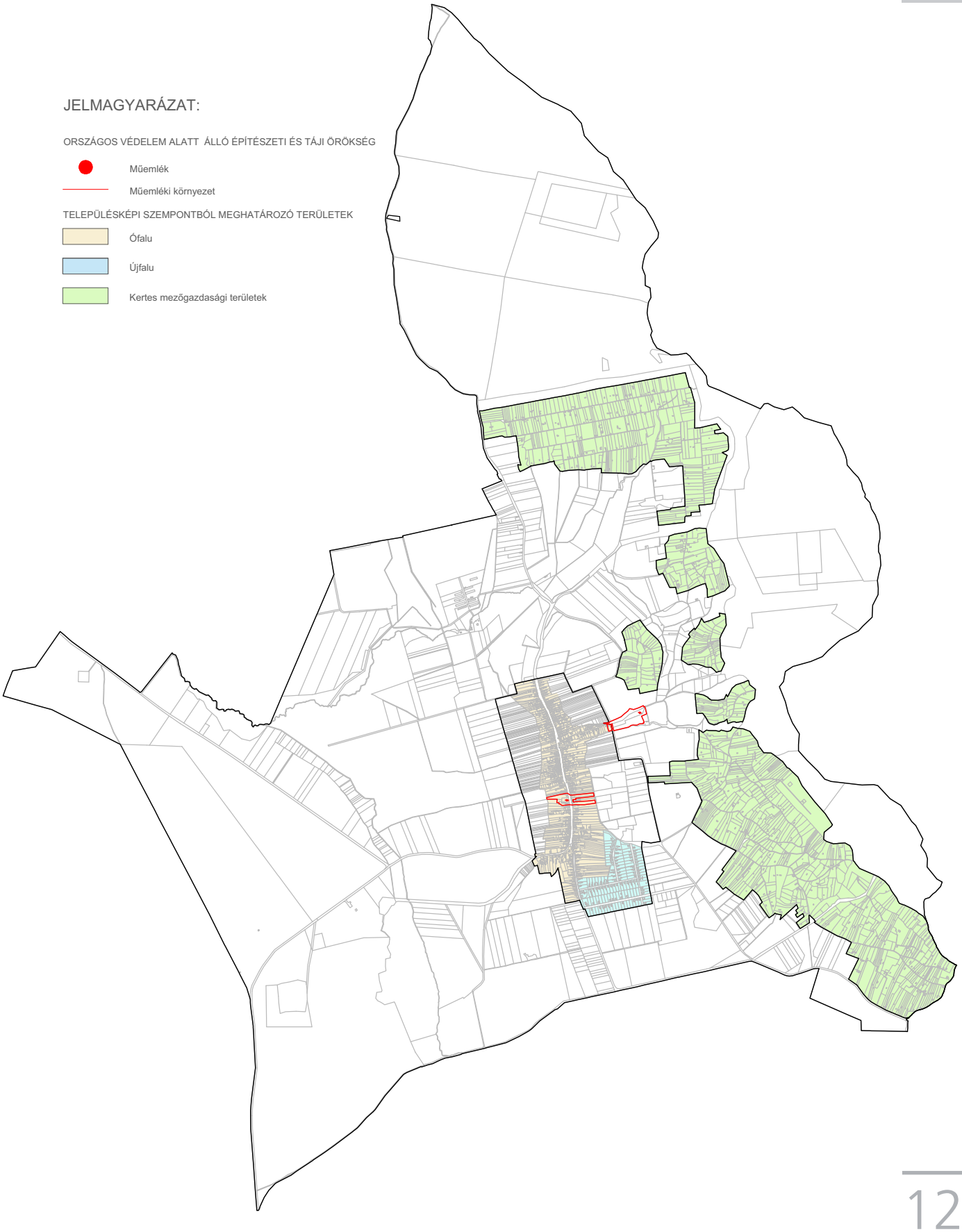

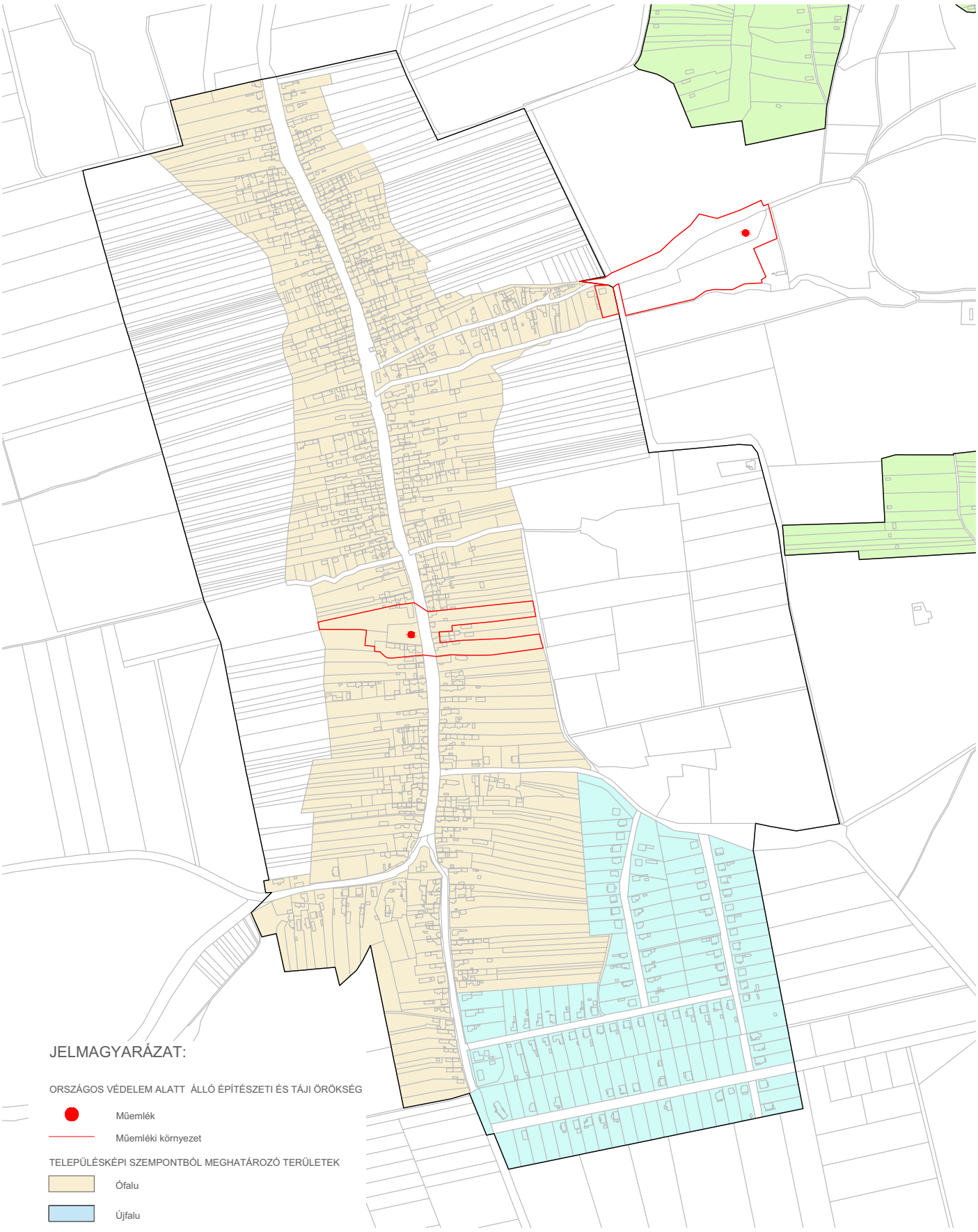
JELMAGYARÁZAT:
ORSZÁGOS VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÍTÉSZETI ÉS TÁJI ÖRÖKSÉG
Műemlék
Műemléki környezet
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK
Ófalu
Újfalu
Kertes mezőgazdasági területek

A településképet az épített elemek megjelenése és a jelentős arányú zöldfelület együttesen alakítják. Az egyes településrészeken változó mértékben jelentkeznek egységes építészeti stílust mutató épületek. A régi házak közül sok átépült, de a település magjában jellemző az egyszintes beépítés, az átépült házakon sok esetben megmaradtak a múlt századi építészeti stílusra jellemző formaelemek. Az egyszintes épületek mellett a falu szélén kialakított új részein megjelennek a kétszintes lakóházak, a helyi építészeti hagyományokat hol figyelembevevő, hol mellőző épületek. A településen belül megtalálható, eltérő karakterű településrészeket meghatározza azok építési kora, a korra jellemző épületállomány. A településszerkezet kialakulásának áttekintését követően megállapítható, hogy a településmagot, az ófalut a Kossuth utca, a rá merőleges kis utcák, valamint a Dózsa György utca rövid szakasza alkotják. A település másik, egyedi karakterű településrésze a Település magjától délkeletre található Petőfi – Ady – Kisfaludy – Mátyás király utcák rasztere alkotja, mely javarészt a XX. század második felében épült ki – újfaluként jelölve a TAK térképen. Az egykori zártkerti területek képezik a település harmadik, meghatározó elemét, mely területileg is és épített, valamint táji környezetet tekintve is nagy jelentőségű.

ÓFALU

A települést leginkább meghatározó településmag, az ófalu épületállománya érdekes vegyességet mutat. Megtalálhatók itt a hagyományos, hosszházas, utcára merőleges gerincű, egytraktusos parasztházak, melyek a XIX. század végének, XX. század elejének jellemző épületei vidéken. A hosszházakat idővel tovább bővítették hátsó irányba – a településre jellemzően a bővítéseknek nem másodlagos funkciót (pl: tárolót) szántak, hanem lakófunkciót. Ez, az esetleges kényszer mentén kialakult állapot alkotja jelenleg a Várvölgyre jellemző, sajátos karaktert. A parasztházakat követően jelentek meg az úgynevezett „hajlított házak", melyek a házak utcafronti homlokzatának keresztszárnnyal történő kibővítésével alakultak ki, a ház alaprajza L alakra emlékeztet. Utcafronton megjelent már a két szoba. Arányaiban kevés ilyen épület található az ófalu területén, mivel a telekstruktúra evolúciója csak néhány helyen adott erre lehetőséget. Az említett háztípus a falusi parasztság polgárosodásával jelent meg, már a XIX. században is gyakran előfordult.

ÚJFALU

A XX. században alakult ki a Petőfi – Ady – Kisfaludy - Mátyás király utcák által lehatárolható településrész, mely rendezett – láthatóan tervezett – telekstruktúrával bír. A kialakuló utcákban a korra jellemző kockaházak, melyek a második világháborút követően, a 60-as években jelentek meg. Ezekben a házakban jellemzően két lakószoba volt az utca-

fronton, a szobákon hármas osztású kapcsolt gerébtokos ablakok. A lábazat már emelt volt, az alaprajz nem megfelelően strukturált, középpontban nagy, sokszor sötét előszobával, melyből minden helyiség nyílik. Az alaprajz általában négyzetes, 10x10 méteres, mely méret indokolta a tetőforma gazdaságos kialakítását, a sátortetőt.
A múlt század második felének építkezései természetesen nem csak a fenn említett utcákban történtek, hiszen az ófalu területén is létrejöttek épületek ebben az időszakban a régi épületek cserélődésével. Így történt ez a zártkertben is, ahol a dombtetőn található néhány nagyon jó panorámával rendelkező telek beépítése is erre a korra jellemző.
Nem nagy számban, de előfordulnak a településen a múlt század végén, és a XXI. század elején épült és kibővült lakóházak, melyek szintén vegyes stílusú, méretű épületeket jelentenek.

KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Az adott zártkerti területek a településközpont gerincét alkotó Kossuth Lajos utca által meghatározott tengelytől keletre helyezkednek el kisebb-nagyobb zárványokban, szám szerint 6 darabban. Ebből a déli és az északi terület jelentős méretű. Utóbbi terület telekosztása – ahogy az újfalu részben – tervezett módon zajlódott, talán egy időben is. A szellős beépítés jellemző a területen, a domborzat által erősen tagolt részeken is. Ezen zártkerti területen az épületek, pincék, présházak vegyesen helyezkednek el, vannak a lejtő irányára merőlegesen és vannak azzal párhuzamosan telepítettek is. A domboldalakba befúródó épületek alsó szintjén pince van, mely a bor tárolását szolgálja. A pincék épületei egyszerű tömegalakításúak, az épülettömeg tagolatlan, nyeregtetős. A hagyományos épületek jellemzően festett homlokzatúak, az ablak kiosztás egyenletes, az ablakok méretei meglehetősen kicsik. Gyakori a fa nyílászárók színezése. Az épületek anyaghasználatában a tégla és a fa meghatározó, de pár helyen megtalálhatóak még a vályogból készített pincék is.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A korábbiakban részletezett eltérő karakterű településrészekre jellemző építészeti stílusjegyek, elemek, jellemzők figyelembevételével jelen fejezetben ismertetjük a településrészek építészeti útmutatóit, mely javaslatot tesz arra, hogy milyen telepítéssel, tömegkialakítással, anyaghasználattal, részletekkel alakítható ki az adott területen egy új épület, vagy a meglévő épület átalakítása, bővítése. Az útmutató egyes zónákban kitér a kerítések kialakítására is. Az eltérő karakterű településrészeken az egyes építészeti elemek fontossága eltérő lehet, így azok nem egyeznek meg minden zóna esetén.
Általános elvként kell megemlíteni a meglévő épített környezetbe történő új építés illeszkedésének fontosságát.
Az illeszkedés elvei:
Az építészeti adottságokhoz és környezethez történő illeszkedés során figyelembe kell veni a környezetben kialakult épülettömeg nagyságát, arányait és az épület terepre illesztését. Jelentős megújulás, vagy a beépítés intenzitásának változása esetén járuljon hozzá a táj- és a településkép esztétikus, a kor építészeti szellemének megfelelő és minőségi alakításához.

ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ

ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG

Az érdemes épületeket hagyományos építészeti tömegükben, tetőformájukkal kell megtartani, érintetlenül hagyva a homlokzati nyílásrendet, a nyílások osztásait, megőrizve a homlokzati tagozatokat és díszítéseket.

A régi épületek belső korszerűsítését, átalakítását, esetleges bővítését nem akadályozza helyi rendelkezés, sőt, az esetleges védelem alá helyezés érdekében elő kell segíteni ezen épületek mai igényeknek megfelelő hasznosítását, ezáltal is egy lépést téve a megfelelő színvonalú, falusi turizmus felé.

Az érdemes épületeket úgy lehet bővíteni, hogy az eredeti épület tömegformája, homlokzati kialakítása, utcaképi megjelenése ne változzon, illetve a legkisebb kárt szenvedje el. A tervezett bővítés a régi épület formálásával, szerkezetével, anyaghasználatával összhangban legyen.

RÉGI ÉPÜLETEK

Régi épületek felújításánál törekedni kell a nyílászárók, ajtók és ablakok teljes keretezésére, ha fellelhető, akkor a korabeli kialakítás alapján. Az ablakok esetében nagyon fontos a könyöklőpárkány kialakítása.
Új épületek esetében is a nyílások teljes keretezésére kell törekedni a homlokzatokon. Kerülendők az ablakok mellett, az ablakok magasságának felénél megszakított, ferdén elvágott keretezések.

A nyílászárók esetében a természetes anyagok használatát kell előtérbe helyezni, a településen jellemzőek a fa ablakok és ajtók, valamint az árnyékolók.
A homlokzatok díszítésénél ki lehet emelni a lábazatokat, párkányokat, sarkokat, melynek gyakorlata a korábbi, múlt század elejei épületeken is visszaköszön.
A részletek kialakításánál törekedni kell a minőségre és a természetes anyagok, a fa és a kő használatára.

REKLÁMOK, HIRDETMÉNYEK ÉS MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A reklámok, légkábelek, antennák, közművezetékek, napkollektorok, napelemek és egyéb köztéri építmények utcaképi megjelenése jelentősen befolyásolja a települések arculatát. Különösen a nagy forgalmú utak menti sávokban jelennek meg rendezetlen reklámfelületek, harsány színek. A légkábelek megszüntetése minden meghatározó településképi területen indokolt, miután ez a településkép zavaró eleme. A reklámok elhelyezéséről szóló felsőbb szintű jogszabály ad lehetőséget magán- és közterületen reklámok és reklámtartó berendezések elhelyezésére; azokat kizárólag a helyi önkormányzat jóváhagyásával lehet kitenni utcabútorok és különböző berendezések segítségével. Településképi szempontból kiemelt terület határain belül nem létesíthető új reklámfelület - a vizuális szennyezést elkerülendő, mivel az ezen felületeken megjelenő reklámok grafikai, tipográfiai előkészítettsége, minősége nem kontrollálható. Hirdetőoszlopon csak közművelődési eseményekről szóló hirdetések jelenhetnek meg. Plakátot ragasztani nem lehetséges. A hirdető- és reklámfelületek, - hasonlóan az autóbusz utasvárókon található reklámfelületekhez -, csak utcabútorokon jelenhetnek meg.

A cégfeliratok esti kivilágítása is megtervezendő, akárcsak a kiemelt épületek díszkivilágítása oly módon, hogy az ebből származó települési fényszennyezés minimális mértékű legyen. Kerülni kell a műanyag világítódobozokat, a villódzó fényeket, a LED-es futóbetűs kijelzőket és a vakító, káprázta tó megvilágításokat. Az üzletfeliratok tervezett formában a homlokzatra kerülhetnek festett kivitelben, vagy különálló betűnként felhelyezve, - ha erre nincs mód, akkor jöhet szóba alternatív megoldásként a cégfeliratok, cégérek táblán való kihelyezése. A cégérek grafikai tervezéssel nemes anyagokból készüljenek és fejezzék ki az adott tevékenységet, amit reklámozni szeretnének. Az utcák, és egyéb látnivalók kitáblázása is egységes arculattal történhet, és törekedni kell a forgalomirányító táblák rendezett elhelyezésére, az információt hordozó felületek fedésének elkerülésére. A cégérek, feliratok véleményeztetése minden esetben az Önkormányzat feladata. Cél, hogy a cégfeliratok harmonikusan illeszkedjenek az utcaképbe, ne hivalkodjanak, de a megfelelő információt át tudják adni. A központi területeken a teraszokon megjelenő mobíliák szabályozása is ajánlott, mert ezzel megelőzhető, hogy reklámok lepjék el a vendéglátóhelyek környékét.

A települési közterületek kialakításánál fontos az utak jó állapotának biztosítása, a települési mikroklímának megfelelő növényzet beültetése. Érdemes a közterületekre olyan közterület alakítási tervet készíteni, ahol már a tervezéskor feltüntetésre kerülnek a településképet meghatározó elemek: padok, szemetesek, kerékpártárolók, köztéri alkotások, zöldfelületek, egyéb utcabútorok. A köztereken megjelenő tárgyak nagyban hozzájárulnak a településképhez. A jó minőségű anyagokból, formatervezett kivitelben készülő utcabútorok: kerékpártároló, utcai szemeteskuka, forgalomterelő oszlopok, utcai padok és ülőbútorok, az igényesen kivitelezett burkolatok, a közvilágítási lámpák, köztéri alkotások, ivókutak a települési közterek egyéb alkotóelemei. Az utcabútorok fém szerkezetének preferált színe a sötétszürke (RAL 7016).

Ajánlott az egységes arculat, településkép érdekében az utcajelző, irányító táblák színének, betűtípusának, formátumának meghatározása. Ajánlás: sötétbarna Arial betűtípus jelenjen meg fehér táblán. A hordozóanyag és a kivitelezés módjának meghatározása az Önkormányzat feladata.

ÓFALU

Az ófalu lakóterületen cél a falu archaikusságának, építészeti arculatának megőrzése. E területet meghatározó egységesség megtartása és megteremtése az egyszerű, osztatlan épülettömegek és tetők kialakításával, a tetők héjazatának azonosságával érhető el.

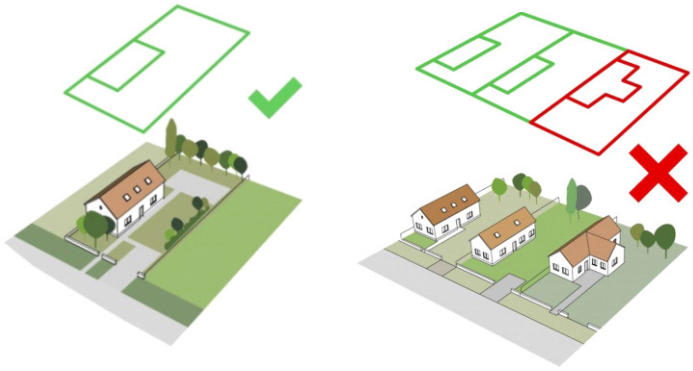

Telepítés

Ezen a településrészen oldalhatáron álló beépítési mód jellemző, melyet tartani szükséges. Sajnos látható a Település térképén, hogy építési szabályozás régóta nincsen, ebből is adódhat, hogy bizonyos területeken az oldalhatáron való építkezést nem tartották, viszont épp ez adja a településrész karakterét, egyedi báját. Fontos szempont még a telepítésnél a környezethez való illeszkedés, a szomszédos telkekkel azonos mértékű előkert tartása. A telek közterület felőli frontján melléképület, vagy a főépülethez kapcsolódó, de annak tömegétől elkülönülő mellékfunkciójú épületrész. A kialakult közös udvarok közös gondozásával társadalmi szempontból többlet, pozitív hatás várható.

Épület és tetőtömeg

Az épületeket meghatározó fő tömeg jellemzően egyszerű kialakítású, szimmetrikus, osztatlan. Új épületek építésekor törekedni kell az egyszerűségre, kerülni kell a bonyolult, szabdalt tömegkialakítást. A településközpontban az épületeket utcával merőleges gerincű tetővel célszerű kialakítani.

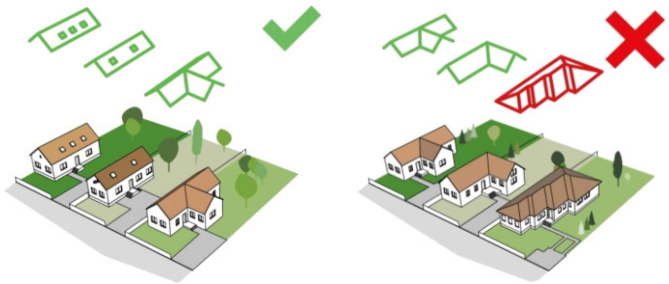

Tetőhajlásszög és anyag

A falusias lakóterületen a lakóházak tetőinek hajlásszöge közel azonos, melynek ezen a területen hagyománya van. Új épületek építésekor is törekedni kell a 40-45 fokos tetőhajlásszög kialakítására. A hajlásszög mellett fontos a tetőfedő anyag, a kis elemes agyag, a beton cserép vagy a természetes pala használata. A főépülettel egybeépített melléképületeket a főépülettel azonos hajlásszögű és héjazatú tetővel kell kialakítani.

Homlokzatszínezés

Ezen a településrészen a hagyományos föld színek jellemzik a homlokzatokat, javasolt ezek használata az új épületek esetében is, valamint a régi épületek felújításánál. Fehér homlokzat létrehozása mindenütt lehetséges. Kerülni kell a túlságosan élénk, telített, nem megszokott színvilágot.

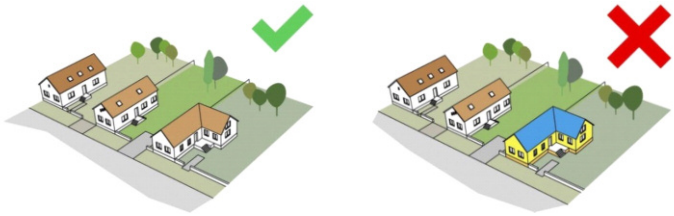

Kerítés

A településrészre az áttört és a tömör, természetes anyagokból kialakított kerítések jellemzőek. Tájidegen a túl magas, 1,8 méternél magasabb kerítés is. Az utcafronti kerítéseket az épület stílusával összhangban kell kialakítani.

ÚJFALU

A kialakult és egyes részein átépült, megújult településrészeken cél, hogy az új építések és átalakítások az utcaképet befolyásoló elemeivel a környezetükhöz illeszkedjenek.

Telepítés

Ezen a településrészen oldalhatáron álló beépítési mód jellemző, melyet tartani szükséges. Az ófaluval ellentétben ezen a területen a beépítés rendezetten, következetesen folyik. Fontos szempont még a telepítésnél a környezethez való illeszkedés, a szomszédos telkekkel azonos mértékű előkert tartása.
A telek közterület felőli frontján melléképület, vagy a főépülethez kapcsolódó, de annak tömegétől elkülönülő mellékfunkciójú épületrész, garázs nem helyezhető el.

Épület és tetőtömeg

Az épületeket meghatározó fő tömeg jellemzően egyszerű kialakítású, szimmetrikus, osztatlan. Új épületek építésekor törekedni kell az egyszerűségre, kerülni kell a bonyolult, szabdalt tömegkialakítást.

Tetőhajlásszög és anyag

A falusias lakóterületen a lakóházak tetőinek hajlásszöge közel azonos, melynek ezen a településen hagyománya van. Azonban a létrejött újabb épületek esetében már jellemző az alacsonyabb hajlásszögű tető is, így ezen a területen az új épületek építésekor törekedni kell a 30-45 fokos tetőhajlásszög kialakítására, mely mindkét tetőformához illeszkedő. A hagyományos tetőfedő anyag, a kis elemes beton vagy agyag cserép használata kívánatos e területen. A főépülettel egybeépített melléképületeket a főépülettel azonos hajlásszögű és héjazatú tetővel kell kialakítani.

Homlokzatszínezés

Ezen a településrészen is a hagyományos föld színek jellemzik a homlokzatokat, javasolt ezek vagy a pasztellszínek használata az új épületek esetében is, valamint a régi épületek felújításánál. Kerülni kell a túlságosan élénk, nem természetes színvilágot.

Kerítés

A településrészre a tömör és áttört, természetes anyagokból kialakított kerítések jellemzőek. Tájidegen a túl magas, 1,8 méternél magasabb kerítés. Az utcafronti kerítéseket az épület stílusával összhangban kell kialakítani.

KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Mivel ez a terület szellősen épült be, utcafrontról távolról sem beszélhetünk, így az illeszkedés tekintetében csak a táji adottságokat kell figyelembe venni.

Épület és tetőtömeg

Az épületeket meghatározó fő tömeg jellemzően egyszerű kialakítású, szimmetrikus, osztatlan. Új épületek építésekor törekedni kell az egyszerűségre, kerülni kell a bonyolult, szabdalt tömegkialakítást.

Homlokzatszínezés

Ezen a településrészen a pasztellszínekkel festhetik a homlokzatokat, javasolt ezeknek használata az új épületek esetében. Kerülni kell a túlságosan élénk, nem természetes színvilágot.

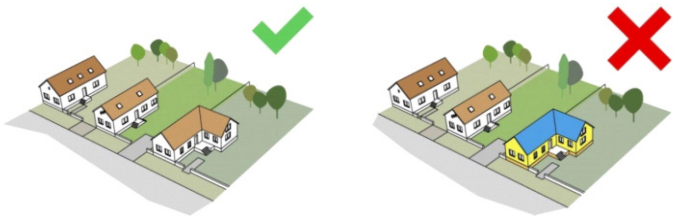

KÖZTERÜLETEK

A települési közterületek kialakításánál fontos az utak jó állapotának biztosítása, a települési mikroklímának megfelelő növényzet beültetése, ahol ez lehetséges. Érdemes a közterületekre olyan közterület alakítási tervet készíteni, ahol már a tervezéskor feltüntetésre kerülnek a településképet meghatározó elemek: padok, szemetesek, kerékpártárolók, köztéri alkotások, zöldfelületek, ivókutak, egyéb utcabútorok. A köztereken megjelenő tárgyak nagyban hozzájárulnak a településképhez. A jó minőségű anyagokból, formatervezett kivitelben készülő utcabútorok: kerékpártároló, utcai szemeteskuka, forgalomterelő oszlopok, utcai padok és ülőbútorok, az igényesen kivitelezett burkolatok, a közvilágítási lámpák, köztéri alkotások, ivókutak a települési közterek egyéb alkotóelemei. Az utcabútorok fém szerkezetének preferált színe a sötétszürke (RAL 7016).

TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

A TERÜLET ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE
Elhelyezkedése, fekvése, természetföldrajzi viszonyai

A település a Dél-dunántúli régióban, Zala megye északkeletei részén, a Keszthelyi-hegységben található. Magyarország Kistájkatasztere (*Marosi szerk. 1990*) alapján a Keszthelyi-fennsík, Tátika-csoport kistájakban helyezkedik el.

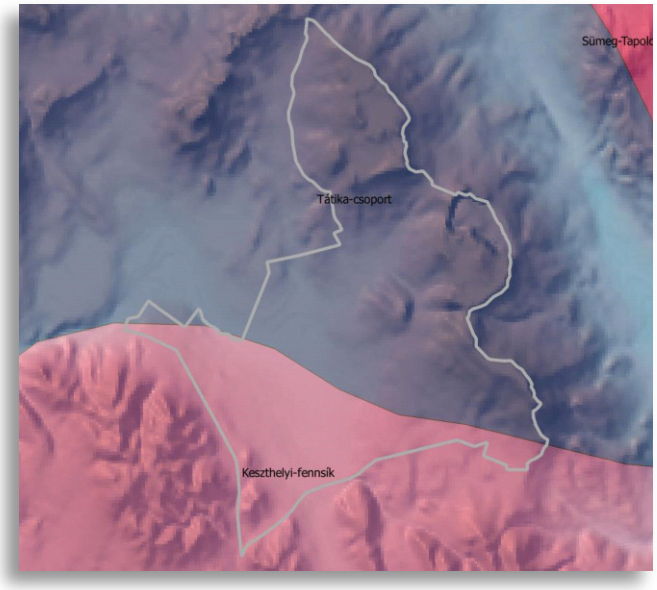

A terület elhelyezkedése a kistájakban

A település a GoogleMap aktuális légifotóján

Domborzat

A település domborzati képe rendkívül változatos, amit a tájban való elhelyezkedése indokol. A község közigazgatási területének délnyugati sarka a Keszthelyi-hegység dolomittömbjének meredek, északi letörése. Az északi területek a szintén magas relífű Tátika-csoport bazaltrégióba tartoznak. A két hegyvonulat közt húzódik a Zsidi-medence völgye, melynek legmélyebb törésén, mintegy a közepén folyik a Cseténi-patak.

Geológiai felépítés

A terület geológiai szempontból is igen változatos. Délen a dolomit, északon a vulkáni eredetű bazalt, andezot a dombok építőanyaga. A völgyben és a keleti dombsoron pannóniai üledékek találhatók, a hegylábi részeken rátelepült jégkorszaki lösszel.

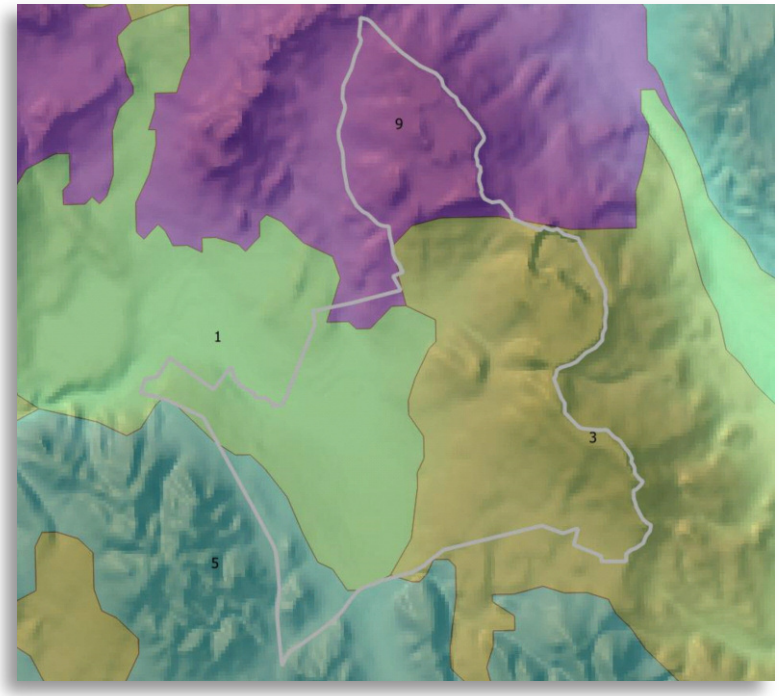

Az alapkőzetek határainak elhelyezkedése

1	Glaciális és alluviális üledékek
3	Harmadkori és idősebb üledékek
5	Mészkő, dolomit
9	Andezit, bazalt, riolit

Talajok

A változatos geológiai formációk változatos talajok megjelenését eredményezték. A dolomiton, annak ismert fizikai tulajdonsága – aprózódása – folytán sekély rendzina talajok fejlődtek. Az északi oldalak vastagabb talajai már a bükkösök megtelepedését is elősegítették. A tercier kori üledékeken az egykori erdők alatt Agyagbemosódásos barna erdőtalajokat találunk; ma többnyire ezeken a termőhelyeken találjuk a szőlőhegyeket. A dombtetőkön lévő köves kopárokon, mint a legszegényebb termőhelyeken erdőgazdasági szempontból nem rentábilis sziklaerdők díszlenek. A bazalttömb talajai is jellegzetesek, melyek a Ramann-féle barna erdőtalajokhoz sorolhatók. A Szántói-medencében a réti talajok az uralkodók, a dolomittömb hegylábra futó magasabb térszínét borító savanyú homokon is csak váztalajok találhatók.

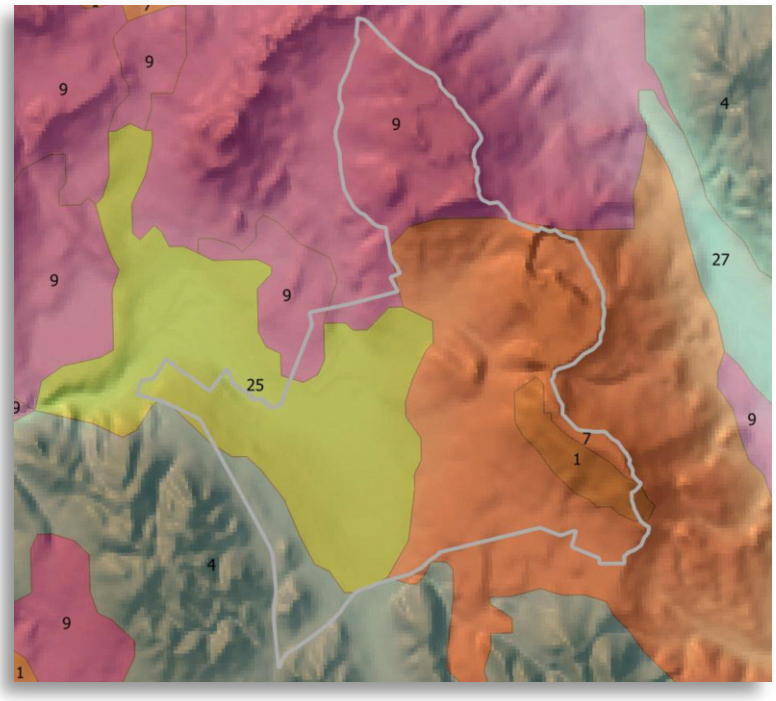

A terület talajai és határaik

1	Köves és földes kopárok
4	Rendzina talajok
7	Agyagbemosódásos barna erdőtalajok
9	Barnaföldek (Ramann-féle barna erdőtalajok)
25	Réti talajok

Éghajlat

Éghajlata mérsékelten hűvös – mérsékelten nedves. Az évi közép-hőmérséklet 9.8 °C körül alakul, a fagymentes napok száma 191-194. Az évi abszolút hőmérsékleti maximum átlaga 33 °C, a téli minimumok átlaga -14°C alatti értéket mutat. A csapadék évi átlaga 700-720 mm. A várható, hóval borított napok száma átlagosan 40. A leggyakoribb szélirány az É-i. Átlagos szélsebesség 3 m/s körüli.

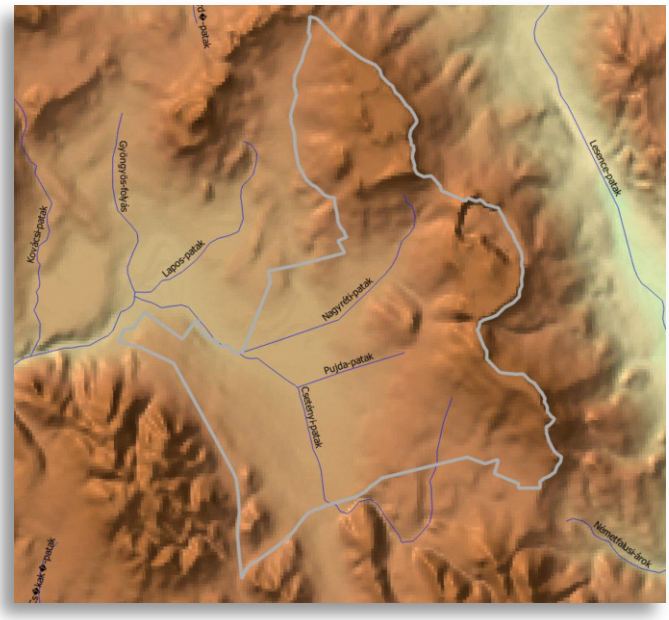

Vízrajz

A területen található vízfolyások hálózata

A medence alján nyugatra futó Csetényi–patak gyűjti össze a mellékvizeket (Nagyréti-patak, Pujda-patak). A község keleti határán húzódó vízválasztón túl a lehulló csapadékvizek már a Lesence-patakba jutnak.

A vizsgált terület természetvédelmi vizsgálata

Potenciális vegetáció

A vizsgált terület potenciális vegetációja, azaz az utolsó jégkorszakot követő erdőség a Zólyomi-féle vegetáció-térkép alapján rekonstruálható. Az alapkőzet, kitettségek és számos más abiotikus faktor együtthatásaként a gyertyános-tölgyesek és cseresek voltak az uralkodók, a Láz-tető a szobmontán bükkösök termőhelyeként van jelölve. A község területe növényföldrajzi értelemben a Pannóniai flóratartományon (Pannonicum) belül a Bakonyicum Balatoni flórajárásába (Balatonicum) tartozik.

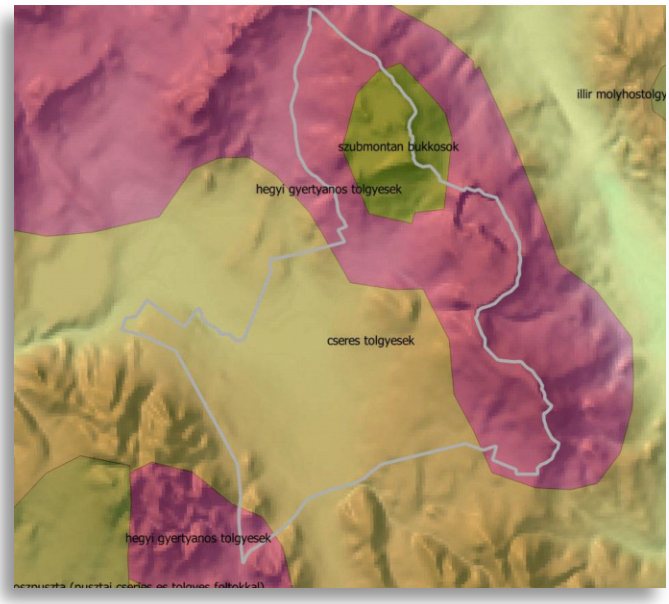

A település a Zólyomi-féle potenciális vegetációtérképen

Országos védettség
A település közigazgatási területén országos jelentőségű természetvédelmi védelem alatt álló nemzeti parki terület található.

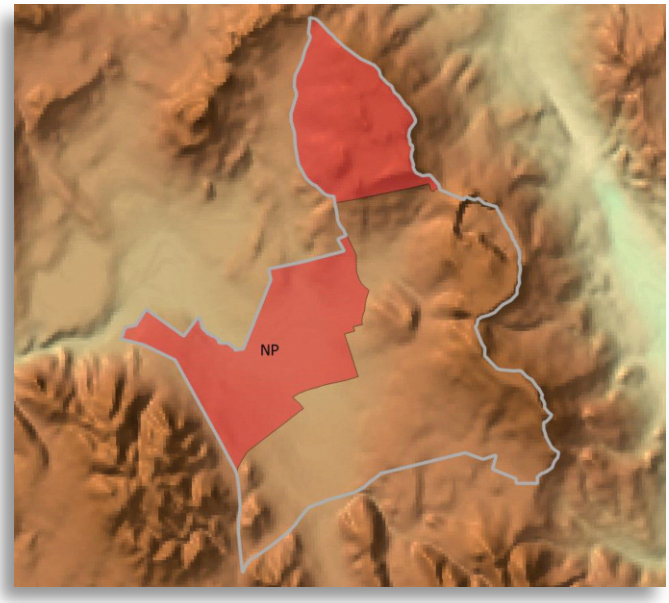

A nemzeti parki terület
A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben meghatározott ex lege védettség (forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár) közül forrás, láp és földvár található a településen. Az ismertté vált források a Tátika-régióban találhatók. A település területén lápok kerültek kijelölésre, melyek a VIDÉKFEJLESZTÉSI ÉRTESÍTŐ 64. LXII. évf. 1. szám (2012. 01. 13.) mellékletében szerepelnek. A Kis-Láz-hegy kúpján földvár található.

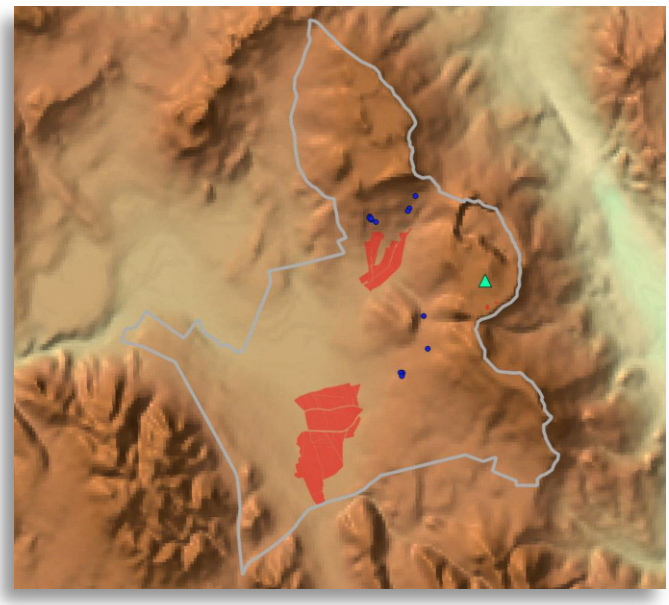

A források, lápok és a földvár elhelyezkedése

● források ■ potenciális lápok ▲ földvár

HELYI VÉDETTSÉG

A település közigazgatási területén helyi jelentőségű természetvédelmi értékként a Csetényi-erdő és környéke szerepel.

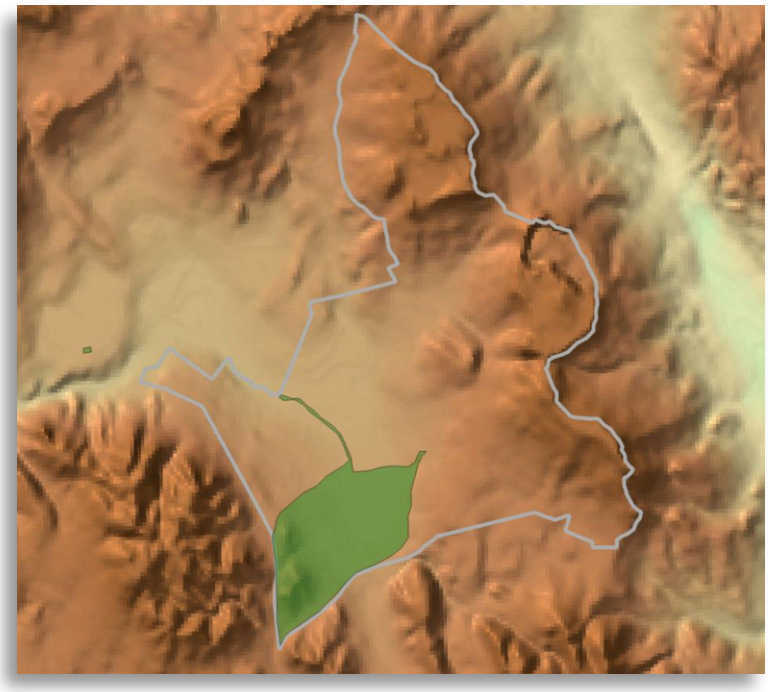

A helyi védelem alatt álló területek

Természeti területek

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 15. § (1) pontja alapján természeti területnek minősül az erdő, gyep, nádas művelési ágú termőföld.

A természeti területekre vonatkozó aktuális adatbázis a hivatalos természetvédelmi oldalakon, jogforrásokban nem található.

Természetközeli területek

Az OTÉK 30/A § (1) bekezdése alapján a mocsár, nádas és sziklás terület természetközeli területnek minősül. A földhivatali nyilvántartás szerint a településen fenti művelési ágú földrészlet nem található.

Érzékeny természeti területek (ÉTT) és Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)

A 2/2002 (I. 23.) KöM-FVM együttes rendeletben megjelölt kiemelten fontos, valamint fontos ÉTT-k listáján a település nem szerepel.

Natura 2000 területek

A település külterületét az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendeletben kihirdetett, majd az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010 (V.11.) KvVM rendelettel közzétett Natura 2000 területek közül az HUBF20035 Keszthelyi-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület érinti.

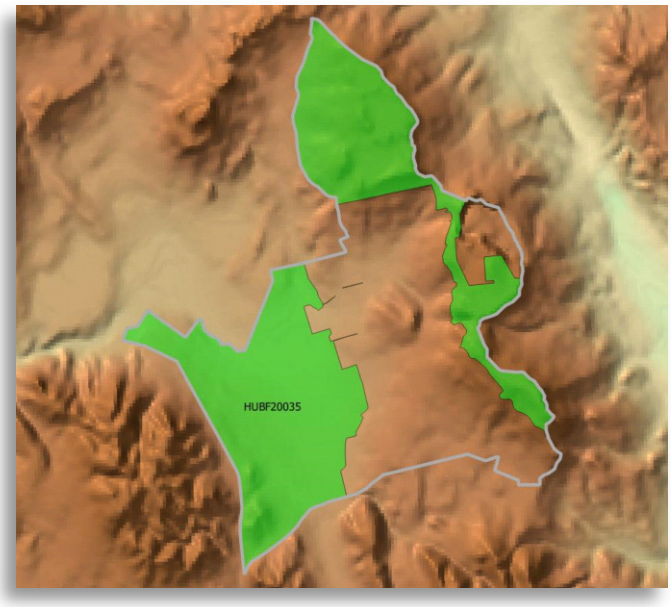

A község Natura 2000 érintettsége

Ökológiai hálózat

A település közigazgatási területét érinti az országos ökológiai hálózat. A rendelkezésre álló digitális fedvény alapján az ökológiai hálózat övezetei közül magterület és pufferterület is megtalálható. A kijelölés a lakóterülete és szőlőhegyeken kívüli területeket érinti.

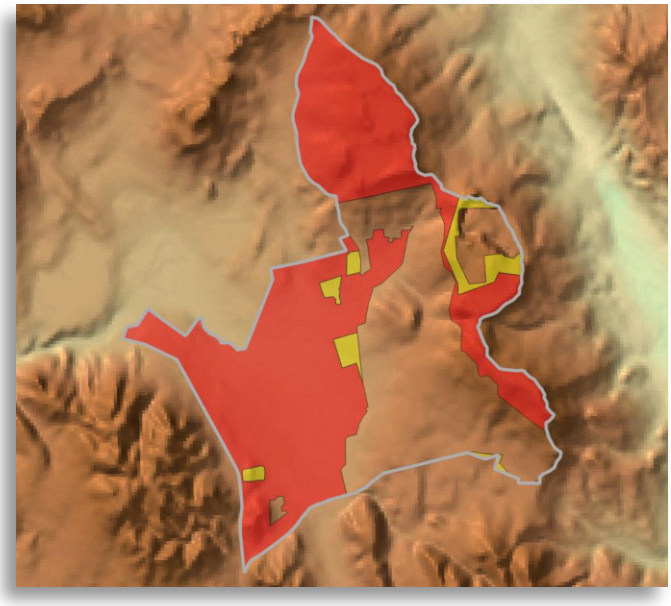

Az országos ökológiai hálózat térképe

magterület pufferterület

Egyedi tájértékek
A település vonatkozásában az egyedi tájértékek listája nem készült el.

Tájvédelmi szempontból kiemelt övezet
A rendelkezésre bocsátott alapadatok alapján a település területén tájképvédelmi szempontból kiemelt övezet került kijelölésre. Ez a Kis-Láz-tető kivételével az egész közigazgatási területet érinti.

A tájképvédelmi övezet érintettsége

a község a Pörkölt-hegyekről

Rezi-hegyi panoráma: Darab-erdő, Zsidi-medence, Nagy-Láz-hegy - Kőorra vonulat

A TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKEK BEMUTATÁSA

A község külterülete számos természetvédelmi kategória által érintett, így többek közt kijelölt láp, nemzeti parki védett terület és Natura 2000 terület is kijelölésre került. Az alapkőzet és az azokon fejlődött eltérő vegetáció változatossága számos védett növény és állat jelenlétét vetíti előre. A természeti értékek megítélését a rendelkezésre álló tájtörténeti eszközök segítségével a település múltjának elemzésével végezhetjük. Ehhez a rendelkezésre álló dokumentumok közül a korabeli történetileg hiteles katonai és kataszteri térképek nyújtanak segítséget. A Első Katonai térkép Mária Terézia uralkodása idején készült. Ezen látszanak az erdővel boratott hegyvonulatok, a község lakóterülete, a környező szántók, szőlők. Megfigyelhető a völgy kiterjedt lápterülete, valamint a nyugati szélen az összefüggő erdőtakaró. A második felmérés térképén már a maihoz igen közeli térstruktúra látszik, a Zsidi-völgy nyugati oldalán azonban az összefüggő erdő már nincs meg.

A település az I. (1763-1787) és a II. Katonai Felmérés (1806-1869) térképein

A Magyar Királyság XIX. század első felében készült térképén látható, hogy addigra a völgyben az erdők jelentős mértékben visszaszorultak, egyúttal az erdészeti tervezés kezdete a térképen megjelenő nyiladékok láttán tetten érhető. Az északi szelvény színezetlensége egyértelmű következtetéseket nem tesz lehetővé. Sajnálatos módon a kataszteri térkép is ugyanezen okból a tájhasználat módjáról nem ad értékelhető információt, ugyanis a szomszédos településeken látható színezések itt hiányoznak.

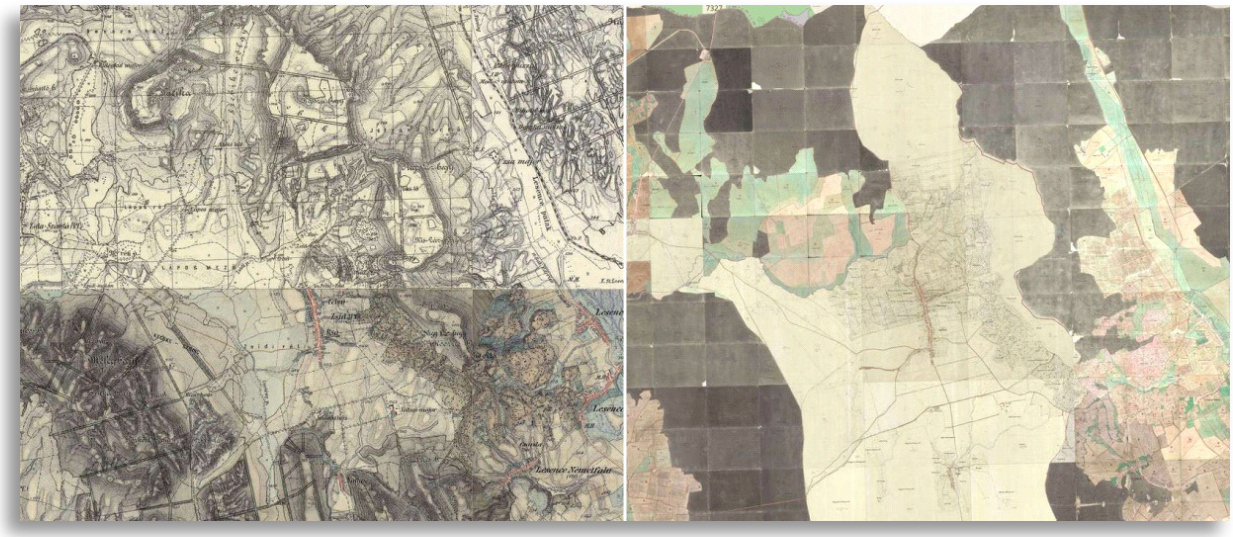

A település a Magyar Királyság (1869-1987)
és a kataszteri felmérés (1806-1869) térképein

A térképek alapján megállapítható, hogy a település összterületét tekintve a tájhasználatból adódó alapvető térszerkezet legalább 250 éve változatlan.

A dolomittömb
A Keszthelyi-hegység dolomitplatójának meredek északi letörése és keleti enyhébb lejtője a település határában ér le a völgybe. A plató és a keleti oldal cseres erdői a mellékvölgyekkel tagolt meredek északi oldalon hegyi bükkösökbe váltanak. Az üde termőhelyet a medvehagyma és a szép tavaszi aspektus – keltikék, szellőrózsák - jelzi, védett cserjéi a babér- és farkasboroszlán, szúrós csodabogyó – utóbbi a rétek és a z erdő közti átmenetet képező cserligetben is megtalálható. Az erdők, erdőszélek, nyiladékok értékeit a genyőte, tavaszi hérics, fekete kökörcsin, tarka nőszirom jelzik, melyek mellett több orchideafaj is él, mint a vitézvirág, bíborkosbor, békakonty, széleslevelű nőszőfű, adriai sallangvirág. Az erdők jellemző madárvilágából kiemelendő a holló, egerészölyv, és a héja.

adriai sallangvirág, olasz nőszőfű, kétlevelű sarkvirág

A Várvölgyi-út keleti oldalán a helyi védelem alatt álló Csetényi-erdő, Kis-Láz-hegy alacsony halmai a dolomittömb utolsó északi bástyái. A virágos kőris – molyhos tölgyes melegkedvelő erdők sokfelé tájidegen feketefenyővel lettek beültetve, újabban a fenyőpusztulás miatt elkezdődött letermelésük. Az erdőben, valamint a dolomitgerincek sziklagyepeiben, bokorerdeiben, nyiladékok mentén a hegység jellemző vegetációja díszlik olyan fajokkal, mint a henye boroszlán, sulyoktáska, varjúköröm, árlevelű len, sárga koronafürt, kékes borkóró, gérbics, olasz nőszőfű. A napos területeken gazdag rovarvilág él: olaszsáska, karoló- és keresztes pókok és számos lepkefaj. A hüllők közül a védett zöldgyík még gyakori, a nagyvadak közül a Korzikáról betelepített muflon említendő, mint az értékes sziklagyepek károsítója.

A Csetényi-erdő a dolomitbányával, háttérben a község és a tanúhegyek

Gyepek, vizes élőhelyek

A dolomitfennsíktól északra a hegylábi savanyú homokon száraz csenkeszes gyepek találhatók. Értékeik közül a ritka homoki habszegfű, sárga- és bunkós hagyma, selymes boglárka, agárkosbor, őszi füzértekercs, dunai- és magyar szegfű említendő. A terület jobb fűhozamú részén újra megjelent a megfelelő kezelést biztosító szarvasmarhatartás.

homoki gyepek magyar szegfűvel, mezei iringóval

A Csetényi patak és a két kisebb séd mentén lévő nedves kaszálórétek, kékperjés láprétek is számos természeti értéket őriznek. Itt él a mocsári kosbor, hússzínű ujjaskosbor, szibériai nőszirom, fehér zászpa, csermelyaszat, lápi nyúlfarkfű.

a Zsidi-völgy láprétei , háttérben a Rezi-vár, Pörkölt-hegyek vonulata

virágzó hússzínű ujjaskosborok

szibériai nőszirmok

A terület igazi kuriózuma a lápréten rejtekén élő illatos hagyma egyetlen ismert zalai állománya. A községből a Tapolca-medence felé vezető közút menti forráslápokban korábban gyapjúsás is élt, az útpadkában időnként nyílik az ázsiai eredetű, behurcolt örménygyökér.

dunai szegfű, fehér zászpa, illatos hagyma ájtatosmanóval

A kaszálók, magas sásosok nyújtanak otthont a fokozottan védett harisnak, de fészkelési időben a barna rétihéja is rendszeresen látható. A táplálkozni idejáró fajok közül a kaba- és vándorsólyom, fehér gólya említendő.

barna rétihéja

Szőlőhegy

A lakóterületet északról és keletről karéjozó Tűzkő-hegy – Kisláz-hegy – Nagy-Láz-hegy vonulat kőtörmelékes gerincei, kúpjai alatti a hegylábi löszön szőlőművelés folyik. A Kőorrán, Mulató-hegyen az erdőszegélyek, felhagyott parcellák, sztyeprétek adnak otthont a dunai szegfű, tarka- vitéz- és bíboros kosbor, erdei szellőrózsa, csillagőszirózsa, sárga len állományainak. A hegyi szálkaperjés, pusztai csenkeszes gyepeinek virágbősége számos rovart vonzanak; a védett fajok közül az ájtatos manó, kardos- és fecskefarkú lepke, nap-

pali pávaszem a gyakori, melyek mellett az ökörszemlepke, bogáncslepke és a boglárkák is gyakorta megjelennek. A bokrosok, mezsgyék kiváló fészkelőhelyet biztosítanak a madaraknak, melyek közül a fekete- és énekes rigó, széncinege, zöldike, citromsármány, seregély gyakori, míg a sárgarigó, búbos banka csak ritkábban figyelhető meg. A meredek löszfalakban, hegyi utak bevágódott oldalában az egzotikus színezetű fokozottan védett gyurgyalag fészkel.

A Kőorra májusban nyíló virágos kőrisekkel

Bazalthegyek
A községet koszorúzó bazaltvonulaton, főképp a domboldalak kőfolyamain hársak, juharok dominanciájával jellemezhető törmeléklejtő-erdők találhatók. A bazaltbányászat mély tájsebei messziről láthatók. A Kisláz-hegyen egykor a kápolna melletti tőzegmohás tóban a hosszúlevelű harmatfű egyetlen hazai állománya élt, mely a bányászat áldozatává vált emlékét csupán herbáriumi példánya őrzi.

Belterület
A község lakóterületének értékei közül kiemelendők és védelemre érdemesek a temető szép, öreg kislevelű hársai.

JÓ PÉLDÁK - ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

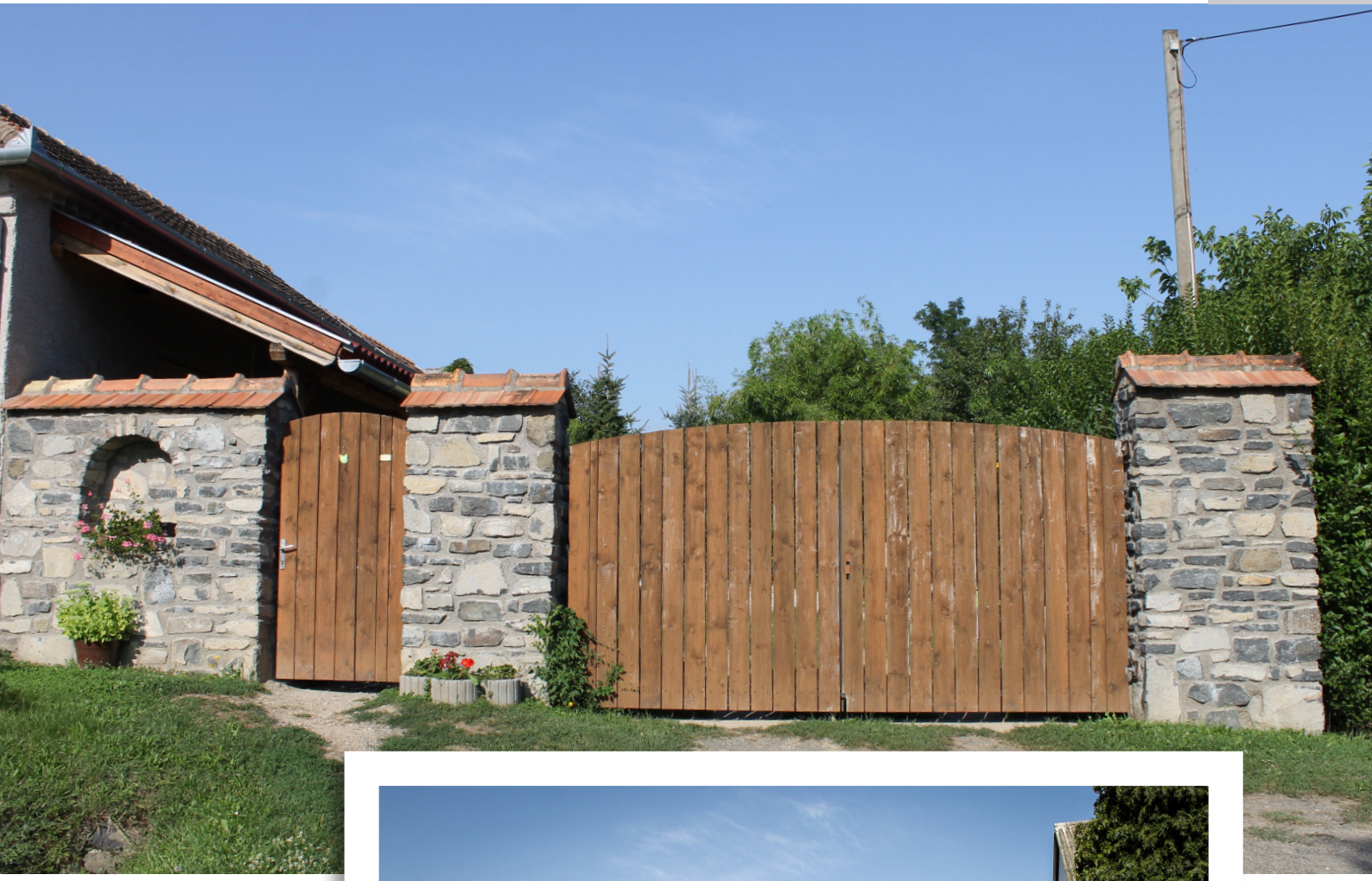

VÁRVÖLGY